

Підстави виникнення права власності

лекція

Підстави виникнення права власності

Підстави набуття права власності – юридичні факти (юридичні склади), з настанням яких пов'язується виникнення у особи права власності.

Право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів (ч.1 ст.328 ЦК).

Види підстав:

1) *первісні* – способи, за яких право власності на річ виникає вперше або незалежно від волі попереднього власника;

2) *похідні* – способи, за яких право власності виникає внаслідок волевиявлення попереднього власника.

Право власності **вважається набутим правомірно**, якщо інше прямо не впливає із закону або незаконність набуття права власності не встановлена судом (ч.2 ст.328 ЦК).

Первісні підстави набуття права власності

створення
(виготовлення)
нової речі (ст.331
ЦК)

переробка речі
(ст.332 ЦК)

привласнення
загальнодоступних
дарів природи
(ст.333 ЦК)

безхазяйне майно
(ст.335 ЦК)

рід, від якої
власник
відмовився (ст.336
ЦК)

знахідка (ст.337
ЦК)

бездоглядні
домашні тварини
(ст.340 ЦК)

скарб (ст.343 ЦК)

набувальна
давність (ст.344
ЦК)

Похідні підстави набуття права власності

**Перехід права
власності за
договором (глави
54-57 ЦК)**

**Приватизація
державного або
комунального
майна (ст.345 ЦК)**

**Спадкування
(книга 6 ЦК)**

Стаття 331. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва

1. Право власності на нову річ, яка виготовлена (створена) особою, набувається нею, якщо інше не встановлено договором або законом.

Особа, яка виготовила (створила) річ зі своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі.

2. Право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна).

Якщо договором або законом передбачено прийняття нерухомого майна до експлуатації, право власності виникає з моменту його прийняття до експлуатації.

Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації.

3. До завершення будівництва (створення майна) особа вважається власником матеріалів, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

У разі необхідності особа, зазначена в абзаці першому цієї частини, може укласти договір щодо об'єкта незавершеного будівництва після проведення державної реєстрації права власності на нього відповідно до закону.

Стаття 332. Набуття права власності на перероблену річ

1. **Переробкою** є використання однієї речі (матеріалу), в результаті чого створюється нова річ.
2. Особа, яка **самочинно переробила чужу річ**, не набуває право власності на нову річ і зобов'язана відшкодувати власникові матеріалу його вартість.
3. Право власності на **рухому річ, створену особою шляхом переробки з матеріалу, що їй не належить**, набувається власником матеріалу за його бажанням, якщо інше не встановлено договором або законом.
4. **Якщо вартість переробки** і створеної нової речі **істотно перевищує вартість матеріалу**, право власності на нову річ набуває за її бажанням особа, яка здійснила таку переробку. У цьому разі особа, яка здійснила переробку, зобов'язана відшкодувати власникові матеріалу моральну шкоду.
5. Власник матеріалу, який набув право власності на виготовлену з нього річ, зобов'язаний відшкодувати вартість переробки особі, яка її здійснила, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 333. Привласнення загальнодоступних дарів природи

1. **Особа, яка** зібрала ягоди, лікарські рослини, зловила рибу або здобула іншу річ у лісі, водоймі тощо, **є їхнім власником**, якщо вона діяла відповідно до закону, місцевого звичаю або загального дозволу власника відповідної земельної ділянки.

Стаття 335. Набуття права власності на безхазяйну річ

1. **Безхазяйною** є річ, яка не має власника або власник якої невідомий.
2. **Безхазяйні нерухомі речі беруться на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого вони розміщені. Про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік робиться оголошення у друкованих засобах масової інформації.**

Після спливу одного року з дня взяття на облік безхазяйної нерухомої речі вона за заявою органу, уповноваженого управляти майном відповідної територіальної громади, може бути передана за рішенням суду у комунальну власність.

3. **Безхазяйні рухомі речі можуть набуватися у власність за набувальною давністю, крім випадків, встановлених статтями 336, 338, 341 і 343 цього Кодексу.**

Стаття 336. Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився

1. Особа, яка заволоділа **рухомою річчю**, від якої власник відмовився (стаття 347 цього Кодексу), набуває право власності на цю річ з моменту заволодіння нею.

Стаття 337. Знахідка

1. Особа, яка знайшла загублену річ, **зобов'язана негайно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі** і повернути знайдену річ цій особі.

Особа, яка знайшла загублену річ у приміщенні або транспортному засобі, зобов'язана передати її особі, яка представляє володільця цього приміщення чи транспортного засобу. Особа, якій передана знахідка, набуває прав та обов'язків особи, яка знайшла загублену річ.

2. **Якщо особа**, яка має право вимагати повернення загубленої речі, або місце її перебування невідомі, особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана заявити про знахідку Національній поліції або органів місцевого самоврядування.

3. Особа, яка знайшла загублену річ, **має право зберігати її у себе або здати на зберігання Національній поліції, або органів місцевого самоврядування**, або передати знахідку особі, яку вони вказали.

Річ, що швидко псується, або річ, витрати на зберігання якої є непропорційно великими порівняно з її вартістю, **може бути продана** особою, яка її знайшла, з одержанням письмових доказів, що підтверджують суму виторгу. Сума грошей, одержана від продажу знайденої речі, підлягає поверненню особі, яка має право вимагати її повернення.

4. Особа, яка знайшла загублену річ, **відповідає** за її втрату, знищення або пошкодження в межах її вартості лише в разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 338. Набуття права власності на знахідку

1. **Особа, яка знайшла загублену річ, набуває право власності** на неї після спливу шести місяців з моменту заявлення про знахідку Національній поліції або органів місцевого самоврядування, якщо:

1) не буде встановлено власника або іншу особу, яка має право вимагати повернення загубленої речі;

2) власник або інша особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, не заявить про своє право на річ особі, яка її знайшла, Національній поліції або органам місцевого самоврядування.

2. Якщо особа, яка знайшла загублену річ, **подасть** органам місцевого самоврядування письмову заяву про відмову від набуття права власності на неї, ця річ переходить у власність територіальної громади.

3. Знайдені **транспортні засоби** передаються на зберігання Національній поліції, про що робиться оголошення в друкованих засобах масової інформації.

Якщо протягом шести місяців від дня опублікування цього оголошення власник або інша особа, яка має право вимагати повернення транспортного засобу, не будуть виявлені або вони не заявлять про свої права на транспортний засіб, Національна поліція має право продати його, а суму виторгу внести на спеціальний рахунок у банку. Якщо протягом трьох років колишній власник транспортного засобу не вимагатиме передання йому суми виторгу, ця сума переходить у власність територіальної громади, на території якої було знайдено транспортний засіб.

Стаття 340. Бездоглядна домашня тварина

1. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, зобов'язана негайно **повідомити** про це **власника і повернути** її. Якщо власник бездоглядної домашньої тварини або місце його перебування **невідомі**, особа, яка затримала тварину, зобов'язана протягом трьох днів **заявити** про це **органові місцевого самоврядування**, який вживає заходів щодо розшуку власника.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, **може на час розшуку власника залишити** її у себе **на утриманні** та в користуванні **або передати іншій особі**, якщо ця особа може забезпечити утримання та догляд за твариною з додержанням ветеринарних правил, або передати її **органові місцевого самоврядування**.

3. Особа, у якої залишена бездоглядна домашня тварина, **відповідає** за її загибель або пошкодження у межах її вартості лише у разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 341. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину

1. Якщо протягом **шести місяців** з моменту заявлення про затримання *бездоглядної робочої або великої рогатої худоби* і протягом **двох місяців** - щодо *інших домашніх тварин* не буде виявлено їхнього власника або він не заявить про своє право на них, **право власності** на ці тварини переходить до особи, у якій вони були на утриманні та в користуванні.

2. У разі відмови особи, у якій бездоглядна домашня тварина була на утриманні та в користуванні, від набуття права власності на неї ця тварина **переходить у власність територіальної громади**, на території якої її було виявлено.

Стаття 343. Набуття права власності на скарб

1. **Скарбом** є закопані у землі чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності.

2. Особа, яка **виявила скарб, набуває право власності** на нього.

Якщо скарб був **прихований у майні, що належить на праві власності іншій особі**, особа, яка виявила його, та власник майна, у якому скарб був прихований, **набувають у рівних частках право спільної часткової власності** на нього.

3. У разі виявлення скарбу особою, яка здійснювала **розкопки** чи пошук цінностей **без згоди на це власника майна**, в якому він був прихований, право власності на скарб **набуває власник цього майна**.

4. У разі виявлення **скарбу, що становить культурну цінність** відповідно до закону, право власності на нього **набуває держава**.

Особа, яка виявила такий скарб, має **право на одержання** від держави **винагороди** у розмірі до двадцяти відсотків від його вартості на момент виявлення, якщо вона негайно повідомила Національній поліції або органів місцевого самоврядування про скарб і передала його відповідному державному органу або органу місцевого самоврядування.

Якщо **скарб, що становить культурну цінність**, був виявлений у майні, що належить іншій особі, ця особа, а також особа, яка виявила скарб, мають право на винагороду у розмірі до десяти відсотків від вартості скарбу кожна.

5. Положення цієї статті **не поширюються** на осіб, які виявили скарб під час розкопок, пошуків, що проводилися відповідно до їхніх трудових або договірних обов'язків.

Стаття 344. Набувальна давність

1. Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом **десяти років** або рухомим майном - протягом **п'яти років**, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Набуття права власності **на земельну ділянку** за набувальною давністю регулюється законом.

Право власності **на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації**, виникає за набувальною давністю з моменту державної реєстрації.

2. Особа, яка заявляє про давність володіння, **може приєднати** до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чийм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

3. Якщо особа **заволоділа майном на підставі договору з його власником**, який після закінчення строку договору не пред'явив вимоги про його повернення, вона набуває право власності за набувальною давністю на нерухоме майно **через п'ятнадцять**, а на рухоме майно - **через п'ять років** з часу спливу позовної давності.

Втрата не з своєї волі майна його володільцем не перериває набувальної давності у разі повернення майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування.

4. Право власності за набувальною давністю **на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери** набувається за **рішенням суду**.

Стаття 334. Момент набуття права власності за договором

1. Право власності у набувача майна за договором **виникає з моменту передання майна**, якщо інше не встановлено договором або законом.

2. **Переданням майна** вважається вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

До передання майна прирівнюється вручення коносаменту або іншого товарно-розпорядчого документа на майно.

3. Право власності на майно за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання законної сили рішенням суду про визнання договору, не посвідченого нотаріально, дійсним.

4. **Права на нерухоме майно, які підлягають державній реєстрації**, виникають з дня такої реєстрації відповідно до закону.

Стаття 345. Набуття права власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності

1. Фізична або юридична особа може набути право власності у разі приватизації **державного майна та майна, що є в комунальній власності.**

У результаті придбання єдиного майнового комплексу державного (комунального) підприємства у процесі приватизації до покупця переходять всі його права та обов'язки.

2. Приватизація здійснюється у порядку, встановленому законом.

Закони України «Про приватизацію державного і комунального майна», «Про приватизаційні папери», «Про приватизацію державного житлового фонду», ст.118 ЗК.